

V Bruselu dne 16.9.2022
COM(2022) 463 final

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**o uplatňování nařízení (ES) č. 850/2004 o perzistentních organických znečišťujících
látkách**

{SWD(2022) 291 final}

Obsah

Obsah	1
1. Úvod.....	2
2. Správní a kontrolní opatření.....	3
2.1 Přehled.....	3
2.2 Výroba, uvádění na trh, používání a prosazování	3
2.3 Zásoby	4
2.4 Nakládání s odpady a jejich uchovávání	4
3. Úniky do životního prostředí a koncentrace v něm.....	4
4. Činnosti na podporu výměny znalostí.....	11
5. Závěry.....	12

Tabulky

Tabulka 1: Snížení emisí polychlorovaných bifenyly (PCB) na základě údajů vykázaných v rámci protokolu EHK OSN o POP (záporný procentní údaj představuje zvýšení)⁹

Obrázky

Obrázek 1: Shrnutí hlavních zdrojů látek, na něž se vztahují ustanovení o snížení úniků (příloha III), na základě údajů EHK OSN za období 2013–2015 (emise do ovzduší)

Obrázek 2: Mapy monitorování v rámci programu EMEP pro Evropu. Diagram „a“ představuje koncentrace v ovzduší v roce 1990 a diagram „b“ v roce 2014.

Obrázek 3: Mapy monitorování v rámci programu EMEP pro Evropu. Diagram „a“ představuje koncentrace v ovzduší v roce 1990 a diagram „b“ v roce 2014.

1. 1. Úvod

Perzistentní organické znečišťující látky (POP) jsou chemické látky, které představují celosvětový problém kvůli svým perzistentním, bioakumulativním a toxickým vlastnostem a kvůli schopnosti dálkového přenosu, který vede k jejich depozici a akumulaci daleko od místa jejich výroby a použití. Na POP se vztahují dvě mezinárodní dohody, jejichž cílem je chránit lidské zdraví a životní prostředí před negativními dopady těchto látek odstraněním nebo snižováním jejich výroby, používání a úniků do životního prostředí. Aarhuský protokol o perzistentních organických znečišťujících látkách byl přijat v roce 1998 jako součást Úmluvy EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států a Stockholmská úmluva o perzistentních organických znečišťujících látkách (dále jen „úmluva“) byla přijata v roce 2001 a vstoupila v platnost v roce 2004.

Evropská unie (dále jen „Unie“) je smluvní stranou Aarhuského protokolu i úmluvy a za účelem provádění ustanovení úmluvy přijala nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 850/2004 ze dne 29. dubna 2004 o perzistentních organických znečišťujících látkách a o změně směrnice 79/117/EHS (nařízení o POP). Nařízení (ES) č. 850/2004 bylo ke dni 15. července 2019 (vstup v platnost nařízení (EU) 2019/1021) zrušeno a nahrazeno nařízením (EU) 2019/1021 o perzistentních organických znečišťujících látkách.

Je třeba uvést, že nařízení (ES) č. 850/2004 obsahuje zvláštní povinnost Komise podávat zprávy podle čl. 12 odst. 6, která již neexistuje, neboť nařízení (EU) 2019/1021 žádné odpovídající ustanovení neobsahuje. Komise nicméně považuje za vhodné přijmout na základě zpráv členských států v souladu s nařízením (ES) č. 850/2004 zprávu za období 2013–2015, jelikož tato zpráva slouží cílům nařízení (EU) 2019/1021, pokud jde o sledování pokroku dosaženého při odstraňování používání a úniků POP.

Nařízení o POP bylo pravidelně aktualizováno za účelem provádění změn úmluvy a protokolu (převážně doplňování nových chemických látek do příslušných příloh) v právních předpisech Unie a všem provozovatelům v členských státech EU ukládá konkrétní povinnosti. Tyto povinnosti zahrnují podrobnosti o výrobě, uvádění na trh a používání POP uvedených ve třech přílohách (příloha I – zakázané látky, příloha II – látky podléhající omezením, příloha III – látky, na něž se vztahují ustanovení o omezení úniků). Nařízení se rovněž vztahuje na správu zásob těchto látek, na jejich úniky do životního prostředí a na monitorování jejich koncentrace v životním prostředí a obsahuje také ustanovení o nakládání s odpady. Součástí nařízení o POP je požadavek na vypracování vnitrostátních prováděcích plánů a akčních plánů členskými státy za účelem identifikace a nakládání se zdroji POP na jejich území.

Požadavky na podávání zpráv členskými státy a Komisí podle nařízení (ES) č. 850/2004 byly popsány v článku 12. Členské státy měly povinnost podávat výroční zprávy poskytující statistické údaje o výrobě chemických látek uvedených v příloze I a v příloze II a o jejich uvádění na trh. Dále měly členské státy povinnost podat Komisi jednou za tři roky zprávu o provádění ustanovení nařízení o POP. Komise byla povinna jednou za tři roky vypracovat souhrnnou zprávu shrnující informace poskytnuté členskými státy, jakož i podpůrné informace získané prostřednictvím evropského registru úniků a přenosů znečišťujících látek (E-PRTR) a seznamů emisí CORINAIR v rámci programu EMEP (Program spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě). Komise měla také povinnost předložit souhrn dané zprávy Evropskému parlamentu a Radě.

K dnešnímu dni byly zveřejněny tři souhrnné zprávy týkající se činnosti Unie a jejich členských států podle nařízení (ES) č. 850/2004. První souhrnná zpráva se vztahuje k období

od vstupu nařízení o POP v platnost roku 2004 do roku 2006 a byla zveřejněna roku 2009. Druhá souhrnná zpráva, zveřejněná v roce 2011, se týká období 2007 až 2009. Třetí souhrnná zpráva, zveřejněná v roce 2021, se týká období 2010 až 2013. Čtvrtá souhrnná zpráva Unie se týká období od roku 2013 do roku 2015 a cílem tohoto souhrnu je poskytnout zkrácenou verzi hlavní zprávy obsahující klíčová zjištění. Pro podrobnější analýzu předložených zjištění je třeba konzultovat zprávu v plném znění.

2. 2. Správní a kontrolní opatření

2.1 2.1 Přehled

Nakládání s POP zahrnuje různé prvky životního cyklu látky. Patří sem výroba chemických látek, jejich uvádění na trh a používání, jakož i problematika zásob zastaralých výrobků, nakládání s odpady a prosazování uvedeného nařízení.

2.2 2.2 Výroba, uvádění na trh, používání a prosazování

Dle informací poskytnutých členskými státy ohledně výroby látek uvedených v přílohách I a II a jejich uvádění na trh byla v období 2013–2015 vyráběna pouze jedna látka POP, a to perfluoroktansulfonátová kyselina (PFOS), přičemž pro ni byly zavedeny výjimky (hlavní použití bylo jako látka potlačující tvorbu zákalu při pochromování). Kromě toho byly dováženy dvě látky uvedené v přílohách I a II (v souladu s výjimkami), konkrétně hexabromcyklododekan (HBCDD) a chlorované parafiny s krátkým řetězcem (SCCP).

Na základě poskytnutých informací lze konstatovat tyto skutečnosti:

- Dovoz HBCDD nahlásily dva členské státy (DK, FI). Dánsko informovalo o dovozu pouze za rok 2014, a to v množství 1,4 tuny, a Finsko uvedlo, že dovozy se stále uskutečňují, avšak dovážené množství klesá.
- Dovoz SCCP nahlásilo Dánsko (15 tun v roce 2013 a 5 tun v roce 2014) a Švédsko (2,8 tuny ročně).
- Výroba PFOS v rámci Unie probíhala pouze v jednom členském státě, a to v Německu. Tato výroba klesla z 9 tun v roce 2013 na 2,4 tuny v roce 2015. Přibližně 50 % vyrobené PFOS bylo vyvezeno nebo zasláno do členských států EU (zejména BE, DK, NL, AT, FI, SE). Zbývající množství vyrobené PFOS bylo použito v Německu, převážně k potlačení tvorby zákalu při pochromování kovů.

Malý počet členských států rovněž využil ustanovení článku 4 v souvislosti s používáním POP ve výzkumu nebo analýze. Pět členských států (BE, ES, FR, AT, PL) uvedlo, že malé množství POP bylo vyvezeno pro účely výzkumu či analýzy. Tyto vývozy se uskutečnily převážně do afrických a asijských zemí a zahrnovaly pesticidy obsahující POP a PCB.

Čtyři členské státy (BE, BG, NL, SE) zahájily řízení za účelem prosazování předpisů kvůli nelegálnímu prodeji POP v Unii. Španělsko navíc oznámilo, že dlouhodobě podniká právní kroky (zahájené v roce 1989) v souvislosti s kontaminací půdy lindanem.

Podrobnosti týkající se řízení za účelem prosazování předpisů:

- Belgie informovala o řízení zahájeném v roce 2013 ohledně zjištění přítomnosti hexachlorbenzenu (HCB) v zábavní pyrotechnice. Kromě toho byla zjištěna přítomnost SCCP v místních vzorcích vánočního osvětlení, avšak v tomto případě řízení zahájeno nebylo.
- Bulharsko uvedlo, že bylo zahájeno řízení za účelem prosazování předpisů, avšak neposkytlo další podrobnosti.
- Nizozemsko uvedlo, že v roce 2012 bylo zahájeno řízení proti dvěma společnostem ve věci PFOS obsažené v hasicích pěnách v množství, jež překračovalo koncentrační limity uvedené v nařízení pro látky nebo směsi¹. Byly rovněž zahájeny kroky za

¹ Příloha I, část A nařízení o POP stanoví kritické prahové hodnoty pro PFOS, které v látkách nebo směsích nesmí přesáhnout 10 mg/kg. Koncentrace PFOS ve výrobcích nebo v jejich částech musí být menší než 0,1 % hmotnostních.

účelem prosazování předpisů v souvislosti se zjištěním přítomností HCB v zábavní pyrotechnice.

- Švédsko uvedlo, že v roce 2013 bylo zahájeno řízení ve věci přítomnosti SCCP v hračkách. Dále byla v roce 2014 a 2015 zjištěna přítomnost HCB a SCCP v řadě předmětů pro domácnost dovezených do Unie.

2.3 2.3 Zásoby

Zásoby POP oznámené za období 2013–2015 obvykle souvisely se třemi druhy výrobků, a to s dielektrickými zařízeními, která obsahují PCB nebo jsou jimi kontaminována, se zastaralými pesticidy a se zbývajících zásobami látek, směsí nebo předmětů obsahujících POP, které byly do úmluvy nebo do nařízení zahrnuty nedávno. Mnoho členských států již podniklo významné kroky k identifikaci zařízení obsahujících PCB a k jejich odstranění.

V průzkumu z roku 2017 poskytly členské státy odhady rozsahu zbývajících používaných zásob PCB v roce 2015 oproti úrovni z roku 1990. V rámci tohoto průzkumu reagovalo třináct členských států, jejichž odhady se pohybovaly mezi 0,3 % a 49 %. Jedenáct členských států (BE, CZ, DK, DE, IE, LT, NL, PT, FI, SE, UK) odhadlo zbývajících zásoby v roce 2015 na méně než 10 % ve srovnání s rokem 1990, přičemž nadále vyvíjely značné úsilí za účelem konečného odstranění a likvidace. Zbývajících dva členské státy (HR, RO) uvedly, že rozsah zbývajících zásob představuje 30 % a 49 % úrovně z roku 1990.

Pokud jde o zastaralé pesticidy obsahující POP, uvedlo několik členských států, že tyto látky buď nikdy nevyráběly ani nepoužívaly, nebo že zahájily jejich brzké odstraňování, takže k roku 2013 se zásoby těchto výrobků na jejich území již nenacházely.

Pokud jde o zásoby látek, směsí nebo výrobků obsahujících POP doplněné do nařízení po roce 2009, týkají se především PFOS. Čtyři členské státy (DE, ES, LU, UK) oznámily stávající zásoby PFOS, které souvisely především s použitím v hasicí pěně a které byly předmětem dalšího nakládání.

2.4 2.4 Nakládání s odpady a jejich uchování

Přestože značný počet členských států zavedl programy pro sběr a likvidaci zastaralých pesticidů, zdůrazňovaly rovněž problém, který představuje kontaminovaná půda, zejména v blízkosti míst, kde se tyto látky dříve vyráběly. Údaje z Nizozemska a Finska poukazují na potenciálně vysoký počet míst, jež mohou být kontaminována, zatímco Španělsko rovněž uvedlo existenci kontaminované půdy v souvislosti s výrobou lindanu v minulosti a s odpadními vedlejšími produkty obsahujícími hexachlorcyklohexan. Obvyklá sanační opatření zahrnují odtěžení, které následně vytváří velké množství kontaminované zeminy, s níž se musí nakládat jako s nebezpečným odpadem.

3. 3. Úniky do životního prostředí a koncentrace v něm

Ustanovení čl. 6 odst. 1 nařízení (ES) č. 850/2004 ukládalo členským státům povinnost do dvou let od vstupu v platnost vypracovat seznamy emisí do ovzduší, půdy a vody pro látky uvedené v příloze III. Seznamy emisí poskytují tvůrcům politik klíčové informace při vytváření vnitrostátních prováděcích plánů. Pomáhají zejména určit klíčové zdroje s cílem snižovat emise nebo oblasti nejistoty, kde je pro charakterizaci zdroje třeba další výzkum.

Údaje o odhadech emisí poskytlo ve svých zprávách 21 členských států (z 28). Údaje se lišily z hlediska úplnosti, přičemž zahrnovaly pouze odhady emisí do ovzduší (čtrnáct členských států), emisí do ovzduší a vody (tři členské státy) nebo emisí do ovzduší, vody i půdy (čtyři členské státy). Tyto rozdíly zdůrazňují značné mezery v dostupných souborech údajů. Aby bylo možné získat ucelený přehled, byly rovněž použity údaje z internetové databáze emisí programu EMEP (WebDab)². Tato databáze obsahuje nahlášené emise za období 2013–2015, včetně informací o údajích předložených EHK OSN v rámci Aarhuského protokolu (emise do ovzduší). Za účelem potvrzení vývojových tendencí emisí bylo také provedeno srovnání s daty z webových stránek registru E-PRTR a s údaji o monitorování životního prostředí získanými od Meteorologického syntetizačního střediska – východ (MSC-E) v rámci programu EMEP a z Arktického monitorovacího a hodnotícího programu (AMAP).

Odhady emisí dioxinů, furanů, PCB a HCB vypracovalo a předložilo 27 z 28 členských států a všech 28 členských států předložilo odhady o emisích PAU. Je důležité uvést, že údaje EHK OSN zahrnují pouze emise do ovzduší a v rámci vykazování podle článku 12 též výrazně dominovaly emise do ovzduší. Odhady emisí do vody a půdy poskytlo mnohem méně členských států (sedm z 28).

Za použití údajů EHK OSN zahrnujících látky uvedené v příloze III³ byl vypracován souhrn klíčových zdrojů emisí pro každou látku POP, pokud jde o emise do ovzduší, jak je znázorněno na obrázku 1.

Dioxiny a furany

Dioxiny a furany se komerčně nevyrábějí a jsou obvykle spojeny buď s procesy nedokonalého spalování, jako je otevřené hoření, nebo s metalurgií. Dle obrázku 1 bylo jako hlavní zdrojové odvětví pro Unii identifikováno odvětví energetiky (včetně petrochemických procesů), které představovalo 27 % všech emisí. To je (proporcionálně) jen nepatrně vyšší podíl než využívání pevných paliv, které představovalo 23 % všech emisí. Přestože energetika spotřebuje velké množství tuhých fosilních paliv, vysoká provozní teplota a pokročilé úrovně snižování emisí, které jsou vyžadovány v rámci politiky Unie týkající se průmyslových emisí, znamenají, že emise na tunu uhlí jsou mnohem nižší než u zdrojů v podobě domácích spalovacích zařízení. Vedle využívání paliv v domácích spalovacích zařízeních bylo dalším důležitým zdrojem emisí spalování odpadu (energie z odpadu) (19 %), jiné spalování fosilních paliv průmyslem (10 %) a výroba kovů (9 %). Srovnání s údaji registru E-PRTR tento závěr potvrzuje; 82 % emisí z bodových zdrojů souvisí s elektrárnami a dalších 10 % se zařízeními na výrobu kovů.

² <http://www.ceip.at/>

³ Je třeba upozornit, že odhady emisí pentachlorbenzenu do ovzduší nebyly v době vypracování této zprávy v internetové databázi emisí programu EMEP k dispozici.

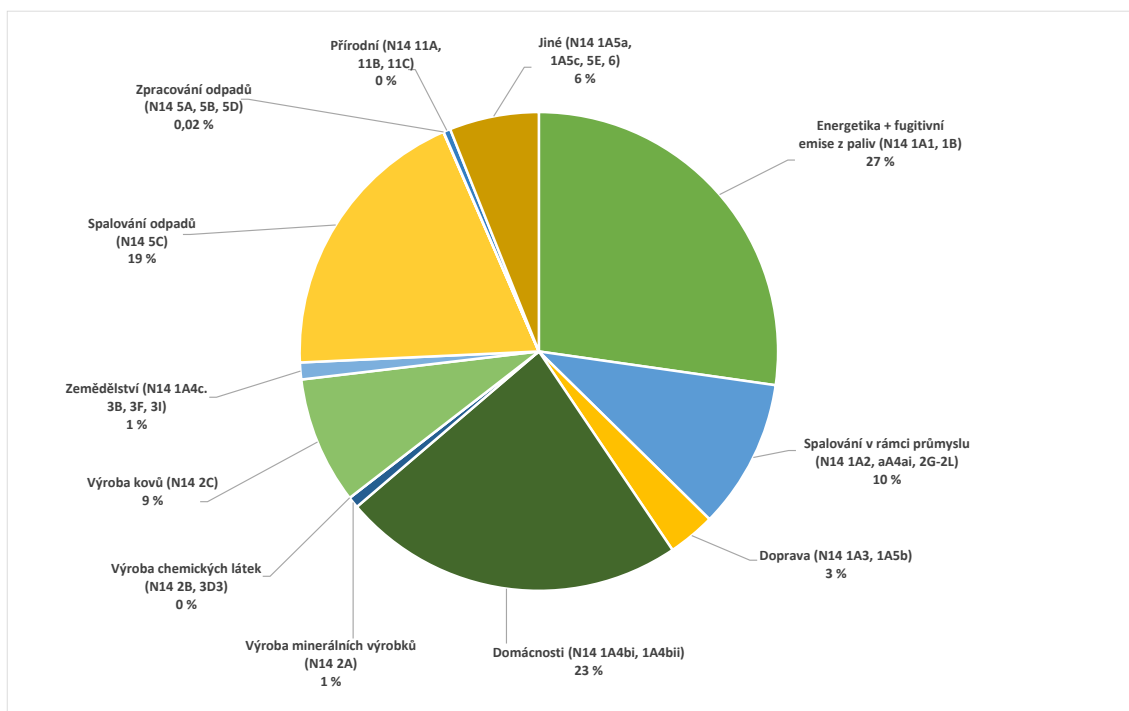
V případech, kdy členské státy poskytly odhady o jiných vektorech než o ovzduší, obecně platilo, že emise do ovzduší přibližně odpovídaly emisím do reziduí⁴. Snižování emisí do ovzduší a projektování postupů se od zavedení směrnice o spalování odpadu (2000/76/ES)⁵ zlepšily a emise dioxinů a furanů do ovzduší z průmyslu mezi lety 1990 a 2015 významně klesly.

⁴ Ve smyslu Stockholmské úmluvy je „reziduum“ chápáno jako odpad kontaminovaný POP, který lze odstranit řízeným způsobem, čímž se liší od „úniku do půdy“, kdy dochází k přímému a neřízenému úniku materiálu do půdy.

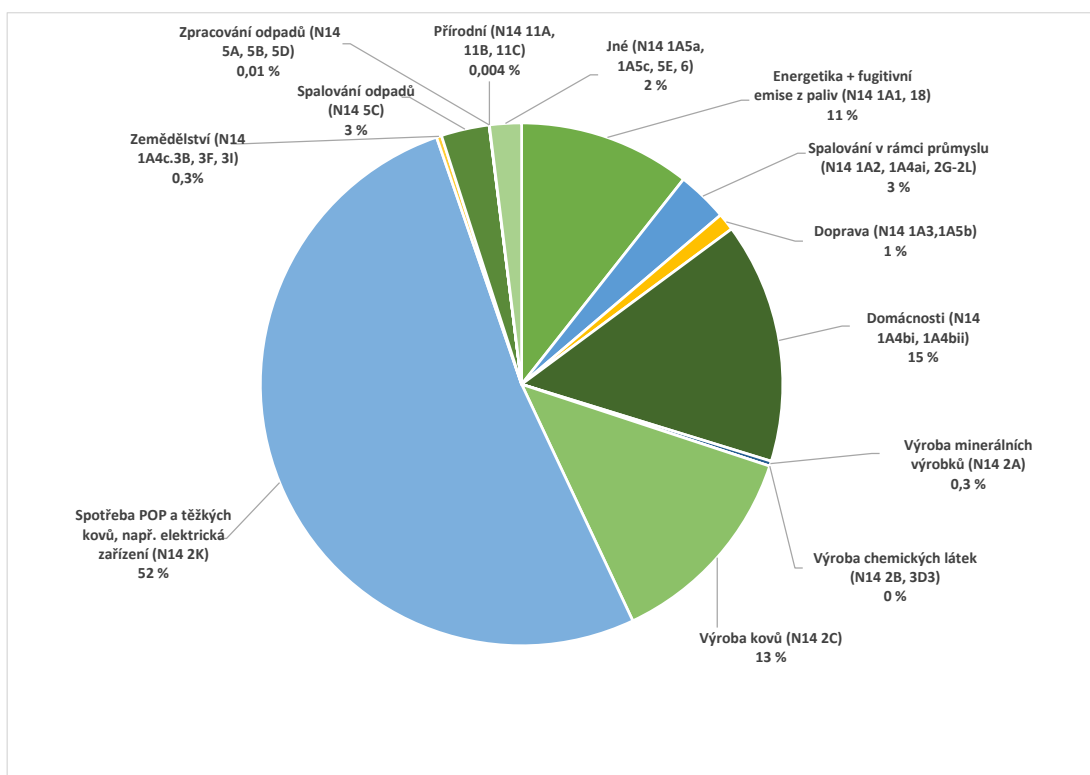
⁵ Je třeba upozornit, že směrnice o spalování odpadu byla později nahrazena směrnicí o průmyslových emisích. Zavedení směrnice o spalování odpadu však přímo přispělo k významnému zlepšení procesu řízení a snižování emisí ze spalovacích zařízení.

Obrázek 1: Shrnutí hlavních zdrojů látek, na něž se vztahují ustanovení o snížení úniků (příloha III), na základě údajů EHK OSN za období 2013–2015 (emise do ovzduší)

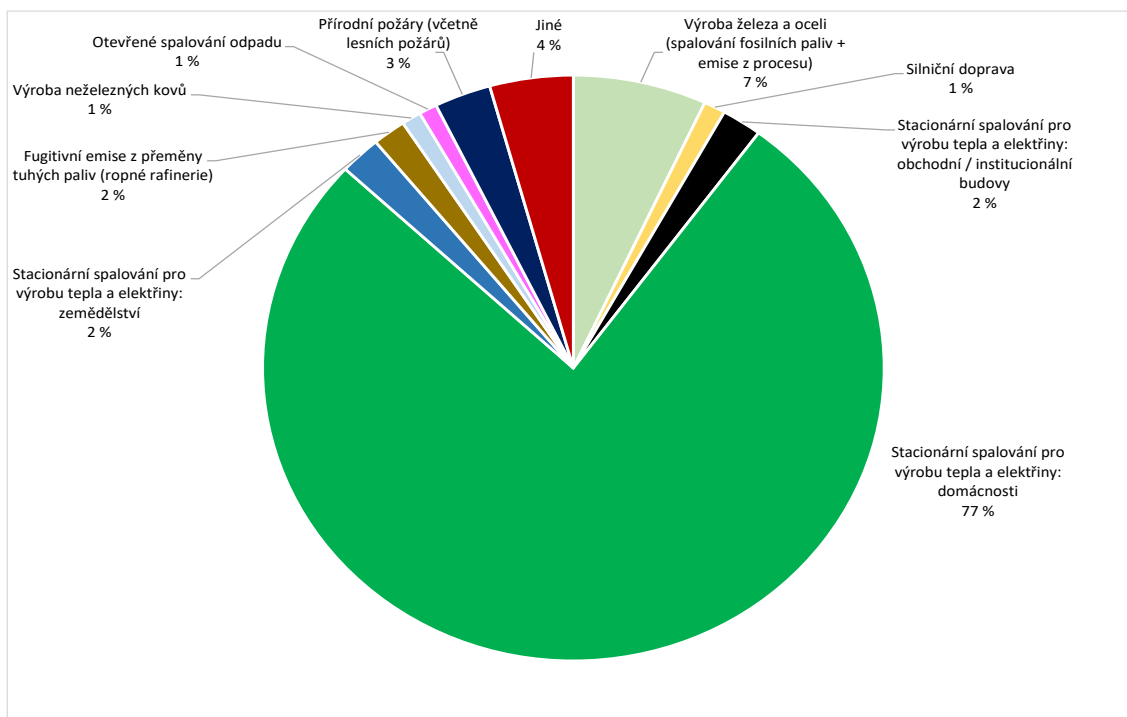
Dioxiny a furany

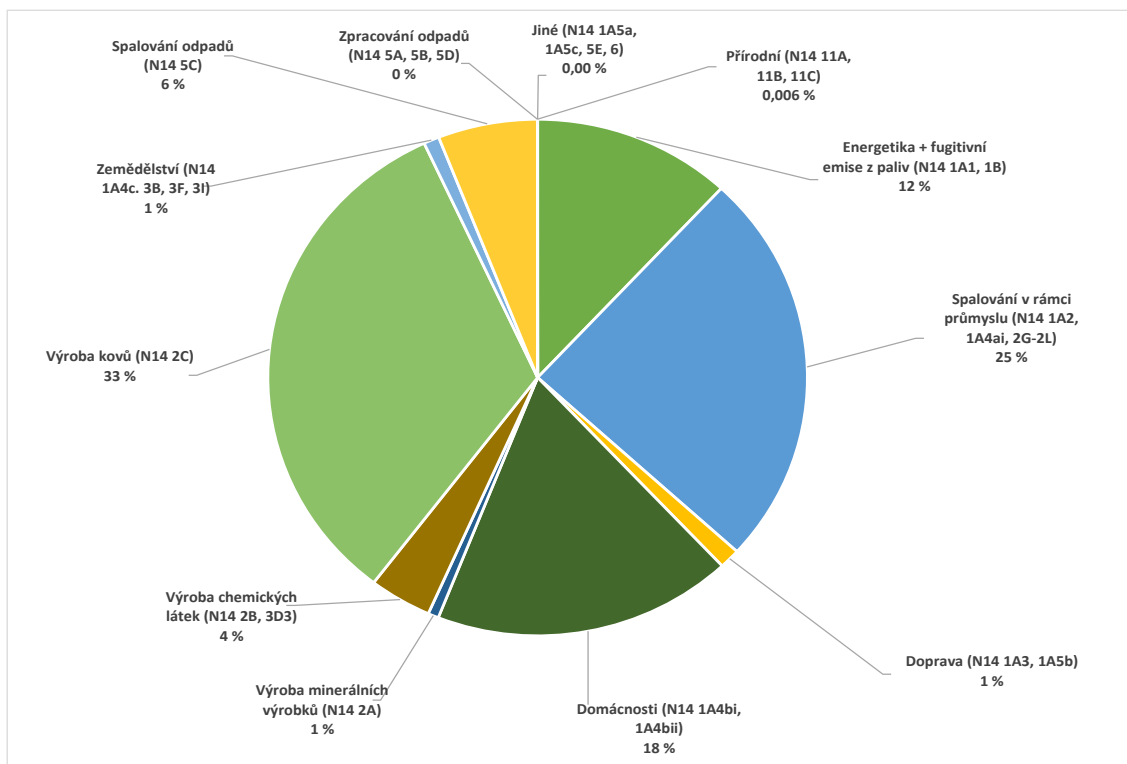
Polychlorované bifenoly

Polycyklické aromatické uhlovodíky (PAU)

Hexachlorbenzen (HCB)

To však vede k reziduím vzniklým při omezování znečištění ovzduší, někdy označovaným jako polétavý popílek, které mohou být výrazně kontaminovány znečišťujícími látkami, jako jsou dioxiny a furany. Údaje je třeba vykládat obezřetně, jelikož emise do ovzduší, půdy a vody unikají do životního prostředí přímo a neřízeně, zatímco „reziduem“ se rozumí vzniklý kontaminovaný pevný odpad, který se obvykle odstraňuje řízeným způsobem a nutně neznamená únik do životního prostředí.

Polychlorované bifenyly (PCB)

PCB byly komerčně využívány k nejrůznějším účelům, zejména však v dielektrických zařízeních. Jejich vysoká chemická stabilita a perzistence z nich činily ideální teplotně odolné kapaliny. PCB mohou také vznikat neúmyslně, zejména při spalování. Z obrázku 1 vyplývá, že hlavním zdrojem emisí byla dielektrická zařízení, z nichž pocházelo 52 % všech emisí do ovzduší. To je mnohem vyšší hodnota než ta, která byla oznámena v předchozím (2010–2012) vykazovaném období (32 %).

Z podrobnějšího přezkumu časového a odvětvového vývoje emisí PCB obsažených v souboru údajů v databázi programu EMEP vyplývá, že jedním z nejvýznamnějších zdrojů emisí PCB v Evropě v roce 2000 bylo odvětví výroby železa a oceli (2 285 kg: 33 % celkového objemu). Celkový i procentní podíl tohoto zdroje se od té doby výrazně snížil na 428 kg (12 %) v roce 2015. Z toho vyplývá, že za posledních 20 let emise PCB z průmyslových zdrojů poklesly díky zavedení účinnějších procesů spalování a snižování emisí, kdežto emise z elektrických zařízení a odpadů se snižovaly mnohem pomaleji, což vedlo ke zvýšení poměrného podílu z tohoto zdroje v rámci celkových emisí Unie.

Další významné zdroje emisí PCB do ovzduší v současném vykazovaném období zahrnují domácí spalování paliv (zejména pevných paliv jako uhlí a odpadní dřevo) (15 %) a rovněž výrobu kovů (13 %). Tabulka 1 obsahuje souhrn emisí oznámených v roce 2015.

Obrázek 2 představuje mapy dostupných údajů z monitorování venkovního prostředí prováděných střediskem MSC-E v rámci programu EMEP v letech 1990 a 2014 za účelem srovnání s odhady v seznamech. Údaje programu EMEP o Evropě na obrázku 2 i monitorování Arktidy v rámci programu AMAP ukazují jasný pokles koncentrací a emisí ve vnějším ovzduší od roku 1990.

Údaje o emisích PCB do jiných vektorů než ovzduší jsou omezené. Ze zpráv osmi členských států (BE, CZ, IE, ES, FR, NL, SE, UK), které na základě ustanovení článku 12 poskytly odhady týkající se ostatních vektorů, nevyplýval žádný jasný vzorec. Různé členské státy zdůraznily důležitost reziduů ve vodě, půdě a odpadech v různé míře.

Polycyklické aromatické uhlovodíky (PAU)

PAU jsou skupinou chemických látek, které mohou přirozeně vznikat v životním prostředí ze spalování vegetace, jako jsou lesní požáry, ale mají také antropogenní zdroje spojené zejména se spalováním fosilních paliv. Údaje uvedené na obrázku 1 zdůrazňují, že dominantním zdrojem emisí PAU bylo používání domácích paliv, zvláště uhlí, z něhož v období 2013–2015 pocházelo 77 % všech emisí.

Mezi další významné zdroje emisí PAU do ovzduší patřila výroba železa a oceli (zahrnující používání fosilních paliv) (7 %), přírodní požáry (3 %) a další druhy spalování fosilních paliv, včetně silniční dopravy, která představuje 1 % celkových emisí do ovzduší. Průměrné roční emise se mezi lety 1990 a 2015 odhadem snížily o více než 90 % (dle údajů oznámených v rámci programu EMEP). Toto snížení je ve značné míře podobné snížení emisí v případě dioxinů a PCB, ačkoli malý počet členských států uvedl, že od roku 1990 se emise zvýšily. Údaje z monitorování v rámci programu EMEP vykazují 40% pokles

koncentrací PAU v ovzduší mezi lety 1990 a 2015 ve srovnání s 60% poklesem PCB a 85% poklesem dioxinů a furanů.

Tabulka 1: Snížení emisí polychlorovaných bifenyly (PCB) na základě údajů vykázaných v rámci protokolu EHK OSN o POP (záporný procentní údaj představuje zvýšení)

Členský stát	Emise do ovzduší 1990 kg	Emise do ovzduší 2015 kg	Snížení ročních emisí 1990:2015 vyjádřené v procentech
Belgie	107,1	3,1	97 %
Bulharsko	13,8	3,0	78 %
Česko	3,7	1,8	52 %
Dánsko	110,5	41,5	62 %
Německo	1 735,6	229,0	87 %
Estonsko	8,4	4,2	49 %
Irsko	40,5	14,5	64 %
Řecko	9,2	29,1	-216 %
Španělsko	25,8	26,9	-4 %
Francie	176,8	41,6	76 %
Chorvatsko	483,1	425,1	12 %
Itálie	288,8	194,8	33 %
Kypr	0,0	0,0	-9 %
Lotyšsko	4,3	0,2	94 %
Litva	6,2	1,3	79 %
Lucembursko	39,9	3,1	92 %
Maďarsko	25,9	10,8	59 %
Malta		0,0	
Nizozemsko	0,09 g	0,09 g	0 %
Rakousko	47,2	35,7	24 %
Polsko	760,6	627,3	18 %
Portugalsko	2 305,7	85,9	96 %
Rumunsko	134,7	20,2	85 %
Slovinsko	416,9	38,9	91 %
Slovensko	66,2	18,4	72 %
Finsko	33,4	35,7	-7 %
Švédsko	9,0	9,1	-2 %
Spojené království	6 744,5	608,5	91 %

O jiných vektorech PAU než o ovzduší je k dispozici málo údajů. Nicméně dle údajů čtyř členských států, které je poskytly (CZ, ES, NL, UK), jsou klíčovými vektory emisí PAU také voda a rezidua. Srovnání s údaji registru E-PRTR naznačilo, že klíčovým zdrojem emisí PAU ve vodě byly petrochemické procesy, zatímco u reziduí byly důležitými zdroji odpady ze spalování, metalurgie a oprav automobilů.

Chlorbenzeny (hexachlorbenzen a pentachlorbenzen)

Hexachlorbenzen (HCB) byl uveden v příloze III v roce 2004 a pentachlorbenzen (PeCB) byl přidán do příloh I a III nařízení v roce 2010 poté, co byl doplněn do Stockholmské úmluvy. Jak HCB, tak PeCB byly dříve komerčně používány jako pesticidy, ale vznikají také jako vedlejší produkt jiných průmyslových procesů, zvláště výroby chlorovaných organických rozpouštědel. PeCB se rovněž používal ke snížení viskozity PCB v dielektrických zařízeních. Jak HCB, tak PeCB mohou vznikat také jako produkty spalování tuhých fosilních paliv, odpadních olejů a odpadního materiálu.

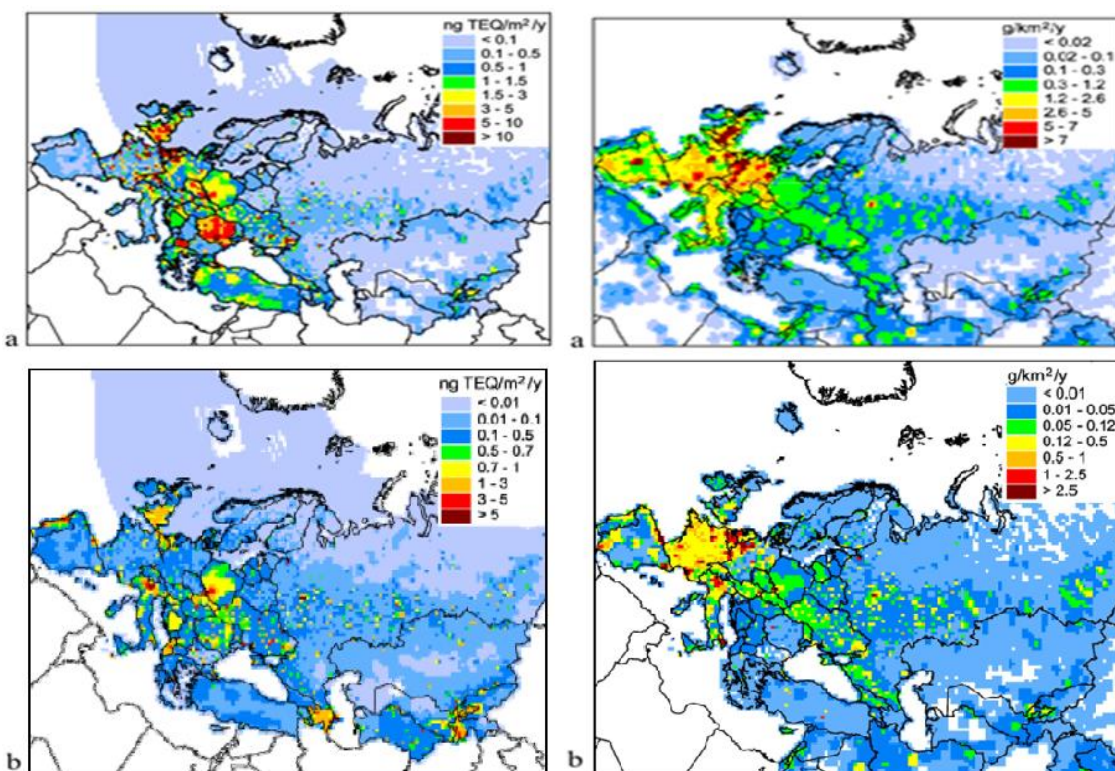
Odhady pro PeCB jsou velmi omezené, neboť tyto údaje poskytlo pouze pět členských států (CZ, ES, NL, AT, UK). Předložené odhady se pohybují od méně než 0,01 kg do 50 kg, což opět ukazuje na velké rozdíly napříč členskými státy.

Údaje o HCB v ovzduší na obrázku 1 ukazují, že hlavním zdrojem emisí do ovzduší je metalurgie, která představuje 33 % všech emisí. Kromě výroby kovů však mezi zdroji výrazně dominuje spalování fosilních paliv (zvláště uhlí) zahrnující průmyslové spalování fosilních paliv (25 %), spalování v domácích spalovacích zařízeních (18 %), v elektrárnách (12 %) a spalování paliv v odvětví zemědělství (1 %), které v souhrnu představuje více než polovinu všech emisí do ovzduší (56 % všech emisí).

Obrázek 2: Mapy monitorování v rámci programu EMEP pro Evropu. Diagram „a“ představuje koncentrace v ovzduší v roce 1990 a diagram „b“ v roce 2014.

Dioxiny a furany

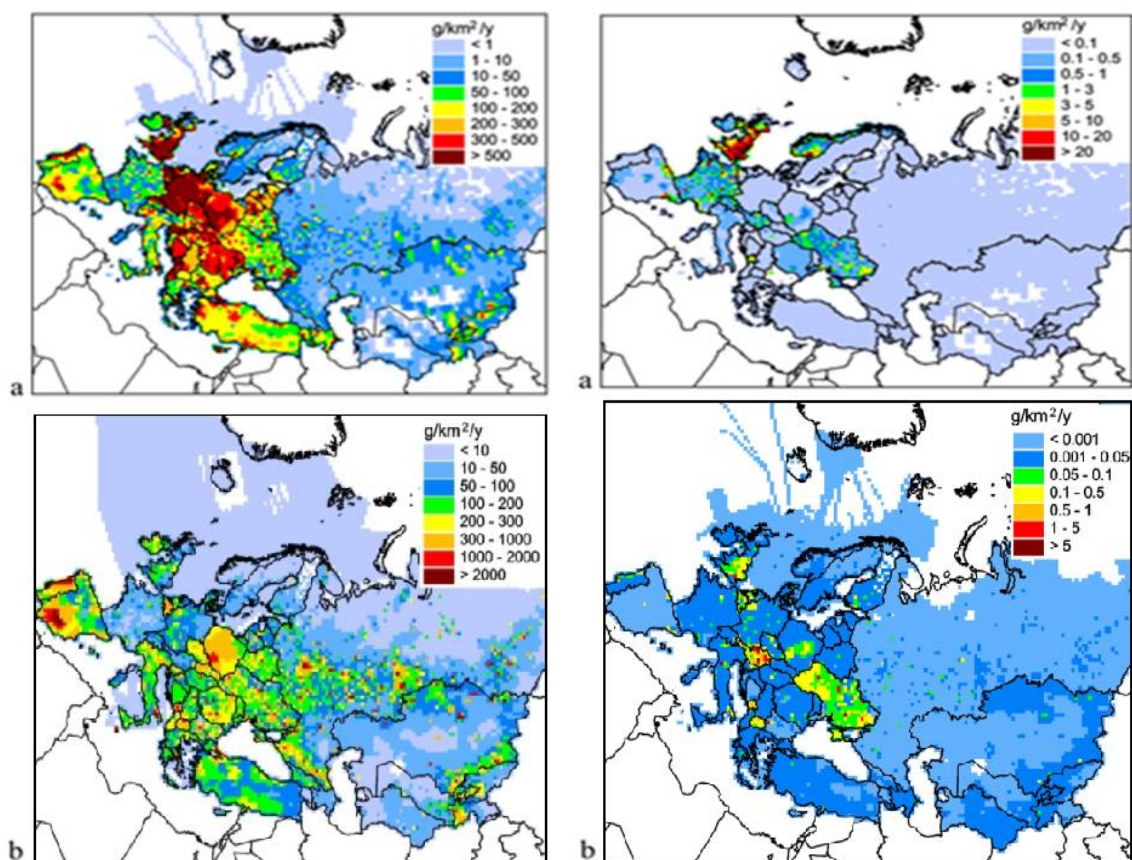
Polychlorované bifenyly

Obrázek 3: Mapy monitorování v rámci programu EMEP pro Evropu. Diagram „a“ představuje koncentrace v ovzduší v roce 1990 a diagram „b“ v roce 2014.

Polyaromatické uhlovodíky

Hexachlorbenzen

Monitorování v rámci programu EMEP zaznamenalo významný pokles koncentrací HCB v ovzduší, které se od roku 1990 do roku 2015 snížily o 85 %. Jiná situace však byla doložena při monitorování arktického ovzduší v rámci programu AMAP, kdy byl zaznamenán pouze malý pokles koncentrací HCB v ovzduší v arktické oblasti.

K dispozici je velmi málo údajů o emisích do jiných vektorů, než je ovzduší, jelikož ve zprávách o HCB podávaných podle článku 12 uvedlo tyto informace jen sedm členských států (BE, CZ, IE, ES, FR, NL, SE, UK). Česko, Španělsko, Rakousko a Spojené království navíc poskytly údaje o emisích PeCB do jiných vektorů. Na základě těchto údajů jsou druhými nejvýznamnějšími vektory emisí HCB po ovzduší voda a rezidua a u PeCB jsou velmi významné voda a půda.

4. 4. Činnosti na podporu výměny znalostí

V rámci podávání zpráv podle článku 12 poskytlo úplné tříleté zprávy osmnáct členských států (BE, BG, CY, CZ, DK, DE, EE, IE, LV, LU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SE, UK). Čtyři členské státy (EL, IT, HU, MT) neposkytly žádnou výroční ani tříletou zprávu. To ztížilo možnost informovat o činnostech některých členských států v souvislosti s výměnou znalostí, zapojením a povědomím veřejnosti.

V dostupných zprávách bylo uvedeno, že byly zavedeny systémy umožňující výměnu znalostí a šíření informací. Devět členských států (BG, CZ, DE, FR, NL, PL, SI, RO, UK) uvedlo, že využily svých sítí pro výměnu znalostí, aby do vytváření vnitrostátních prováděcích plánů plně zapojily zúčastněné strany s cílem zajistit, že se ho průmysl, akademická obec, nevládní organizace a široká veřejnost budou účastnit a budou mít příležitost vyjádřit v hotovém díle svůj názor.

Patnáct členských států (BE, CZ, DK, DE, IE, ES, FR, LV, LU, NL, PL, SI, SK, FI, SE) v období 2013–2015 poskytovalo rovněž finanční nebo technickou podporu. Dělo se tak především prostřednictvím organizovaných systémů, jako je Světový fond životního prostředí nebo strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM).

Vedle podpory globálních systémů uvedlo několik členských států, že byly provedeny vnitrostátní iniciativy, které zahrnovaly:

- pořádání pracovních setkání a konferencí pro mezinárodní odborníky,
- financování výzkumných programů o práci s odpadem obsahujícím POP v Africe,
- financování výzkumných programů pro monitorování Arktidy,
- dvoustrannou komunikaci a rozvoj znalostí se zeměmi mimo EU a
- výzkumné programy o přítomnosti POP ve státech bývalého SSSR.

Členské státy také hovořily o činnostech zaměřených na zvýšení informovanosti široké veřejnosti a její zapojení. Činnosti zaměřené na zvyšování informovanosti o otázkách týkajících se POP byly realizovány s využitím řady iniciativ, jako například:

- vytváření informací určených k předání široké veřejnosti,
- workshopy a semináře pro zúčastněné organizace,
- osvětové kampaně a dotazníky za účelem získání zpětné vazby od široké veřejnosti.

5. 5. Závěry

Čtvrtá souhrnná zpráva zahrnuje všechny aspekty požadované nařízením o POP a jeho provádění v Unii i na úrovni členských států. V tomto stručném oddíle se vyvozují určité závěry o vykonané práci a o pokroku směrem k eliminaci POP v Unii.

Výroba chemických látek, jejich uvádění na trh a používání

Výroba POP se omezovala pouze na PFOS a objem její výroby v období 2013–2015 prudce klesal (z 9 tun za rok na 2,4 tuny). Kromě toho malý počet členských států stále dovážel HBCDD a SCCP. Několik členských států využilo odchylku pro dovoz/vývoz POP pro účely výzkumu nebo analýzy.

Pokud jde o činnost v oblasti prosazování právních předpisů, ve třech členských státech byly identifikovány možné problémy s HCB obsaženým v zábavní pyrotechnice v souvislosti s jejím dovozem. Jednalo se především o zábavní pyrotechniku vyrobenou v Asii, zejména v Číně. V rámci dalších případů prosazování předpisů byly zjištěny možné problémy s SCCP obsaženými v hračkách a jiných předmětech (zejména ve vánočním osvětlení). Byla rovněž zjištěna přítomnost PFOS ve zbývajících používaných zásobách hasicí pěny.

Nakládání s odpady a kontaminované lokality

Většina členských států dosáhla významného pokroku, pokud jde o konečné odstranění a eliminaci PCB z dielektrických zařízení. Podle odhadu jedenácti ze třinácti členských států jsou zbývajících zásoby nižší než 10 % oproti úrovni v roce 1990. Další dva členské státy uvedly, že mohou existovat významnější zásoby (30 % a 49 % oproti úrovním z roku 1990).

Většina členských států zavedla mechanismy pro identifikaci, sběr a likvidaci zastaralých pesticidů, které mohou obsahovat POP. Nebyly oznámeny žádné zásoby zastaralých pesticidů. Čtyři státy nicméně zjistily existenci zásob PFOS (které se ve velké míře vztahují k hasicí pěně), s nimiž bylo řádně nakládáno za účelem jejich konečné likvidace.

Některé členské státy rovněž zdůraznily problémy s kontaminovanou půdou a POP, které vyžadují aktivní řešení po mnoho let poté, co došlo k počáteční kontaminaci.

Úniky do životního prostředí a koncentrace v něm

Údaje o emisích látek uvedených v příloze III ukazují, že od roku 1990 došlo k jejich výraznému poklesu, přičemž údaje z monitorování koncentrací ve venkovním ovzduší (viz obrázek 3) svědčí o jasném zlepšení.

Hlavní zdroje emisí POP se u jednotlivých látek liší, avšak důležitým společným prvkem je spalování pevných paliv a odpadů (jak v průmyslových, tak v domácích spalovacích zařízeních) a také výroba kovů. U konkrétních POP hraje významnou roli omezenější soubor zdrojů, například pro PCB je klíčový únik z dielektrických zařízení.

Údaje o emisích jsou snadno dostupné pro emise do ovzduší, zatímco pro ostatní vektory jsou údaje mnohem omezenější. Konkrétně údaje o odhadech emisí pro vodu a půdu byly předloženy pouze sedmi a čtyřmi členskými státy a nejsou známy jasné vývojové tendence, které by umožnily provedení srovnávací analýzy. Kromě toho by všechny podkladové údaje použité v těchto zprávách měly být předloženy v harmonizovaném formátu, aby bylo možné je začlenit do platformy IPCHeM.

Výměna znalostí a finanční a technická pomoc

Pouze osmnáct z 28 členských států poskytlo úplnou zprávu, která je nezbytná k plnému posouzení tohoto konkrétního tématu. Nicméně pokud jde o členské státy, které zprávu předložily, všechny zavedly komunikační sítě pro POP s cílem usnadnit diskusi mezi tvůrci politik, průmyslem, akademickou obcí a širší veřejností. Většina z nich zavedla systémy za účelem zapojení veřejnosti v rámci pokračujícího vytváření vnitrostátních prováděcích plánů.

Unie i členské státy výrazně podporovaly práci v rámci úmluvy placením povinného příspěvku jakožto smluvní strany a prostřednictvím příspěvků do zvláštního dobrovolného svěřenského fondu. Patnáct členských států uvedlo, že na mezinárodní činnost týkající se POP poskytly buď finanční, nebo technickou podporu, přičemž primárním nástrojem jejich podpory bylo poskytnutí finančních prostředků do Světového fondu životního prostředí.